

Mesék az Ullmann-palotából

Két gyerekkori barátnő visszaemlékezései

Néhány évvel a II. világháború után a Néptanács elkezdte új lakókkal feltölteni a deportálások nyomán üresen maradt vagy jogtalanul elfoglalt szecessziós bérházakat Nagyváradon. De a kiutalások nem konkrét lakásokra szólnak. A jelölteket összecsdítik az épület bejáratánál, majd – aki kapja, marja módon – mindenki elfoglalhat magának annyi szobát, amennyit bír. Az impozáns, századeleji polgári lakásokat így kisebb lakrészekre szabadalják, és a legkülönbözőbb emberek válnak egymás tózsomszédjaivá.

Így történik ez az Ullmann-palotában is, ahol az '50-es évek elején románok és magyarok, munkásosztálybéliek és mélyszegénységben élők, ügyvédek és pártaktivisták, neves művészek és egyedülálló özvegyek élnek egymás mellett olyan szorosán, hogy némelyeknek egy közös előszobán vagy folyosóvégi cselédvécén is osztozniuk kell.

Ilyen közegben nő fel elválaszthatatlan barátként két gyermeklány. Próbálnak élni és túlélni ebben a kultúrákat és generációkat összeolvasztó tégelyben, egy olyan rendszerben, ahol talán csak a gyermekek érezhették magukat igazán szabadnak, és amelyre nemcsak a korabeli diktatúra, hanem a másfél évtizeddel korábban végbe ment népiirtás emléke is rávetette az

árnyékát. A két protagonista, **Mărcuțiu Bea** (szül. Iván) és **Szombati-Gille Annamária** (szül. Bányai) visszaemlékezései legyenek mementói a '60-as, '70-es évek letűnt korszakának, amely a maga nehézségeivel együtt is nagyon emberi és boldog tudott lenni, és amelyet a gyermeki megélés és a múlt távlata csak még színesebbé tett.

Gyermekszemmel

„Óriási, zezugos épület volt az Ullmann-palota: négyemeletes, két lépcsőházzal, egy szépen karbantartott antik lifttel, egy óriási pincével, egy zárt belső udvarral és egy hátsó udvarral, melynek közepén a fáskamrák sorakoztak. A bejárat kaput este tíz után zárva tartották, s aki később ment haza, annak fel kellett csengetnie a házmestert. Volt megszabott délutáni csendidő 15–17 óra között, amit csengővel jelzett a házmesterné. Rengeteg olyan hely volt, ahol gyerekként imádtunk játszani, bújószkázni. Néha sötétedés után elindultunk a pajtásainkkal, és a negyedik emeletről lefelé haladva becsengettünk minden szomszédhoz, aztán szaladtunk és elbújtunk a sötét-lépcső alá – az egykori cseléd-lépcsőt neveztük így. Képesek voltunk mind az 54 családot felcsengetni ilyen játékok alkalmával. A kedvenc helyünk

Mărcuțiu Bea az Ullmann-palota második emeleti folyosóján

mégis a hátsó udvar volt. A fáskamrák tetején kiválóan tudtunk fogócskázni, átugorva egyik tetőről a másikra. Innen át is lehetett mászni oda, amit mi zsidó-udvarnak nevezünk. Ez a rész az Ullmann-palota mögött helyezkedett el, és a Zsidó Hitközséghez tartozott. Ott működött a 8-as Általános Iskola,

Korabeli divat szerint miniszoknya, térdig érő csizma és ballonkabát. Mărcuțiu Bea és nővére az egykori Garasos hídon, háttérben a Markovits-Mathézer palota, 1970 körül

ahová elemibe jártam. Az udvarán volt egy szerényebb épületsor, ami régen a pedelluslak lehetett. Ott nagyon szegénynek elkönyvelt családok laktak” – emlékszik vissza Mărcuțiu Bea.

Lakásfoglalások

Az '50-es évek elején akut lakáskrizis alakult ki Nagyváradon. Rengeteg ember maradt fedél nélkül a háború után, mások faluról húzódtak volna a nagyvárosba, ugyanakkor a deportálás nyomán sok régi bérház maradt tisztázatlan helyzetben. A krízist megoldandó ezeket kezdte el „repartizálni” a Néptanács az igénylőknek.

„A szüleim akkoriban három generációval laktak egy fedél alatt a nagyvárad hegyen, a régi Táncsics Mihály (ma Bartók Béla) utcában, ezért fiatal házasokként ők is feliratkoztak a lakásprogramra. Sikerült is kiutalást kapniuk az Ullmann-palotába. Ezt normálisan úgy képzelné az ember, hogy közlik velük, konkrétan melyik lakrész az övék. De a gyakorlat úgy működött, hogy egy adott reggelen odahívtak fél-száz embert, aki egyszerre próbált bemenni a kapun, és megmondták nekik, hogy az a lakás lesz az övék, amelyiket elfoglalják maguknak. El lehet képzelni, mi volt ott. Anyámék elbeszéléséből tudom, hogy az emberek épphogy nem verték egymást fejbe, hogy lakáshoz jussanak. Rohangáltak egyik ajtótól a másikig, és aki bírta, marta alapon valahogy mindenki bezsúfolódott egy lakrészbe viták és verekedések árán. Így működött a lakáskiutalási program az '50-es években” – idézi fel Szombati-Gille Annamária.

Az így kialakított lakások alig egyötödének jutott saját fürdőszoba, és az

épületben nem volt sem meleg víz, sem távfűtés. Néhány évig még vízellátási gondokkal is küzdöttek, az első emeletnél ugyanis nem jutott magasabbra a vezetékes víz, ezért a felsőbb szintek lakói vödrökben cipelték fel maguknak a főzéshez, mosdáshoz szükséges mennyiséget az udvari kútból. Ez később megoldódott.

„Az első emeleten a Liliom, ma Crinului utcára néző lakás lett a miénk. Én már oda születtem 1956-ban. Apám, Bányai János a néptanácsnál volt revizor, anyám, Schwartz Mária pedig könyvelőnként dolgozott. A beosztottjai szerették, mert sosem várt el többet tőlük, mint önmagától. Velünk élt még az imádott nagymamám, aki mindent elveszített a háborúban, majd az államosítás következtében azt a keveset is, amit a háború utáni két-három év alatt sikerült részben visszaszerezni, részben összeszórni. Csupaszív, segítőkész asszony volt, akit minden

Szombati-Gille Annamária házibulin

szomszédunk Mamának szólított, mert mindenkinek nagyon sokat segített. Bizony, nem egyszer fordult elő, hogy drága húsból főzött ételt egy-egy beteg szomszédnak, nekünk otthon pedig csak paprikáskrumpli jutott, de nem haragudtunk érte. A családhoz tartozott még nagyapám, aki munkaszolgálaton, aknaszedés közben elvesztette a látását a légnyomástól és vakon gyalogolt haza Szibériából nyolc hónap alatt, majd itthon megalapította a hadirokkantak munkaszövetkezetét, kenyeret adva ezzel sok hasonló sorsú embernek. Sajnos ő hamar meghalt, 1961-ben, amikor még az ötödik életévemet sem töltöttem be” – teszi hozzá Szombati-Gille Annamária.

Látogatás a görögök által elfoglalt barokk palotában

„Édesapám, Iván József először a barokk palotába kapott kiutalást, ahová már korábban beköltöztek a görögök. Mire odaértünk, a lakásunkat rég szétverték, de annyira, hogy még az antik parkettát is felszedték, hogy azzal tüzeljenek. Egy decemberi nap volt, amikor odamentünk, a lakáson se ablak, se ajtó, a görögök meg álltak kint és bámultak minket, mint a cirkuszban. Télvíz ideje volt, én meg kicsi voltam, úgyhogy apám szépen visszaültetett bennünket a kocsira, amire fel voltak pakolva a bútoraink, és elmentünk a nagyszülőkhöz lakni. Velük is maradtunk, amíg 1964-ben át nem adta nekünk az Ullmann-palotai lakást apám egyik kollégája az Alfa bútorgyárból. A második emeleten a két középső erkély lett így a miénk. Gyerekként nagyon szerettem az új helyet. A szüleimmel és a nővéremmel laktunk ott. Apám két

Moca doktor bejárata előtt az Ullman-palotában

állást vállalt, de úgy is nehezen tudta el- tartani a családot” – mondja el a maga rendjén Mărcuțiu Bea.

Művészek a sokszínű forгатagban

Az Ullmann-palota lakásai közé művész-stúdiók ékelődtek. Egy ideig Fekete József szobrász tartott műtermet az emeleten, később Egyed Judit dolgozott ugyanabban a helyiségben, de az „Ullmannban” volt műterme a Jakobovits házaspárnak és Coriolan Hora román festőművésznek, majd később a lányának is. Ott lakott még Széles Kálmán szobrász, a híres színésznő, Széles Anna nagybátyja is, akihez gyakran jött látogatóba a művész.

Már a '60-as évektől sok közismert személy élt és alkotott ott. Voltak, akik onnan kiindulva váltak Várad megbecsült alakjává. A fent említett képzőművészekon kívül az Ullmann-palotában

élt még a neves román orvos, Moca doktor, Lengyel Béla vízilabdázó, valamint a negyedik emeleten lakott családjával a későbbi költő és közíró, Tóth Ágnes is, akit derékgig érő szőke hajával a ház legszebb fiatalasszonyaként tartottak számon. A földszinten lakott még egy Németh nevű nyugdíjas cukrász, aki fantasztikus tortákat készített és sajátkezűleg állított elő marcipánt.

„Nagyon jó közösség volt. Sokfélék voltak az emberek. Etnikai vagy vallási összekülönbözések nem voltak. Igazából ilyen kérdésekkel egyáltalán nem is foglalkozott senki” – idézi fel Mărcuțiu Bea.

A múlt árnyékai

Mivel az épület közvetlenül az ortodox zsinagóga mellett helyezkedett el, és az ottlakók közt voltak holokauszt-túlélők, a gyerekek elsőkézből hallották a háborús történeteket és tisztában voltak az Ullmann-palota sötét múltjával, amely 1944-ben a nagyváradi gettó része volt. Ez egyesek számára az emlékezést jelentette vagy egy szomorú fejezetet a családi históriában, másoknak viszont esélyt a nyereszkesedésre. „Volt örült, aki nekiállt a lakását szétszedni és a falakat kibontani, mert úgy hallotta, annak idején oda rejtettek el értékeket. Többen is nagy szorgalommal keresgéltek kincset a házban – leverték az ajtókeretet, fölszedték a padlót. A pletyka meg nőtt, mint a dagály – az egyszem eldugott gyűrű történetéből idővel egész kazetta lett, meg ládányi vagyon. Az ilyen mendemondák is hozzájárultak ahhoz, hogy az Ullmann-palota később romos állapotba kerüljön” – emlékezik vissza Annamária.

A hátsó udvar farkastörvényei

Bár a szomszédság együttélését a kölcsönös segítségnyújtás jellemezte, a gyermekek játéka néha elvadultak a felnőttek tekintete elől rejtett hátsó udvaron, ahol nemegyszer ököljoggal döntötték el a konfliktusokat.

„Apám, aki Tücsöknek becézett engem, mindig arra tanított, hogy legyek becsületes, segítőkész, és álljam meg a helyemet az életben. Kiskoromtól igyekeztem ennek megfelelni, de ez nem jelentette azt, hogy ne álltam volna ki magamért, amikor kellett. Volt például egy Bobó nevű fiú a házban, aki mindig kötekedett és kínozza a kisebbeket. Egy ideig túrtük, de ettől csak romlott a helyzet, mindaddig, míg egyszer a földre nem vittem, és a sárban fetrengve összeverekedtünk. Ennek két eredménye lett: tönkrement a kedvenc kék pöttyös szoknyám, és Bobó soha többé nem terrorizált” – meséli Mărcuțiu Bea.

Voltak ennél súlyosabb konfrontációk is. „Én egy Radu nevű fiú gúnyolódásának váltam rendszeres célpontjává” – teszi hozzá Annamária. „Ágakkal szurkált a szemüvegem alá, vagy kergetett és közben pápaszemes kígyótól kezdve mindennek hívott. Egy idő után már nagyon féltém tőle, mert két-három évvel idősebb volt, én meg összesen 20 kilót nyomhattam vasággal. A zaklatás addig folytatódott, amíg egyszer menekülés közben meg nem botlottam valamiben az udvaron. Nem is láttam, hogy mi volt az, csak felkaptam a tárgyat, amiben elestem, és ijedtemben hátra dobtam a vállam fölött. Homlokodon találtam vele a szerencsétlen kölyköt. A fejét rögtön elöntötte a vér. Nem tudom, melyikünk

rémült meg jobban. Ő bömbölve rohant az anyjához, én meg otthon bebújtam az ágy alá. Biztos voltam benne, hogy apám, aki szigorú ember volt, majd jól kiráz a bőrömből. Életem egyik első kellemes meglepetése volt, hogy amikor apám keze benyúlt utánam és kihúzott az ágy alól, ahelyett, hogy kikaptam volna, magához ölelt és azt mondta: jól tetted, fiam!” – meséli Annamária, aki hozzáteszi: a szülők elrendezték egymás között a dolgot, mindenki elnézést kért mindenkitől, és többé nem kellett a fiútól tartania.

Közösségi élet

Ezt a néhány kirívó esetet leszámítva az Ullmann-palota parányi lakói felhőtlenül töltötték a gyermekkorukat. Vakációban reggelente egy szelet zsíros kenyérral a kezükben mentek ki játszani az Augustus 23. park gyönyörű rózsalugasai közé, és jó esetben csak ebédelni mentek haza. Naphosszat fogócskáztak, bújócskáztak, ugróiskoláztak. Akkoriban még volt csósz a parkban, aki egy szöges bottal felszedte a szemetet, rendet tartott, s félték tőle a suhancok, így a lányok biztonságáért nem kellett aggódni. Uzsonnaidőben, ha meghallották a triciklis árus csengőjét, már szaladtak is puncsfagyaltot vásárolni rumos mazsolával, 25 baniért, vagy kandiscukrot és rongyoskiflit vettek a sarki vegyesboltból.

Gyermeki jelenlétükkel gyakran bearanyozták az Ullmann-palotabéli szomszédok életét is. Felhordták az emeletre a tűzifát az idősebbeknek, ételt vittek a betegeknek, vagy megvásárolták a főzéshez használt petróleumot, sőt gyakran kosztümös előadásokkal szórakoztatták a lakókat az

udvaron. Ami viszont garantáltan összehozott mindenkit, az a közös esti televíziózás volt.

„Miután elváltak a szüleim, anyám azzal vigasztalta a családot, hogy az apám által elvitt bútor meg könyvtár helyett részletre vett egy televíziót. 1964-et írtunk, és akkoriban kevés lakónak volt tévékészüléke, úgyhogy onnantól kezdve esténként háromnegyed nyolckor óraműpontossággal elkezdtek beszállingózni hozzánk a szomszédok konyhaszékkal, sámlival felszerelve. Minden este nyolcan vagy többen is átjöttek, hogy együtt nézzük a televíziót” – meséli Szombati-Gille Annamária.

A kiapaszthatatlan kekszforrás

Történt egyszer, hogy az udvaron játszó gyermekek észrevették, hogy az egyik deszka meglazult a belső udvar falán, amely szomszédos volt az utcfronti vegyesbolttal. Akkor még egyikük sem tudta, hogy a bolt raktárának hátsó fala esik arra a részre. Csupán azt észlelték, hogy valahányszor benyúlnak a deszka mögötti részbe, egy újabb csomag keksz akad a kezükbe. Az édesség csak jött és jött. A felnőttek körében is csakhamar híre ment a kiapaszthatatlan kekszforrásnak.

„Az 54 lakás mindenikéből leszaladtak és vödörrel, zsákokkal, köténynyel hordani kezdték a kekszet haza. Legalább egy hétig azt ette mindenki. Másnap persze kijöttek a rendőrök és nagy patáliát csaptak, de a lakók egyöntetűen állították, hogy nem tudtak semmit az eltűnt áruról, és szerencsére házkutatásra nem került sor. Néhány lakót így is annyira megijesztett a hatósági jelenlét, hogy hirtelen kínjukban lehúzták a kekszet a vécén,

és így több szennyvízcső is eldugult a házban, amit aztán meg kellett javítani” – meséli Annamária.

Felcseperedés

„Tizenöt éves lehettem, amikor megszokásból csokolommal köszöntöttem a szomszéd Kuli bácsit a folyosón. Ekkor ő megállított, és azt mondta: »Figyelj ide, bogaram! Eltelt az idő, te már igazi kis hölgy vagy. Mostantól én köszönök neked kezitcsokolomot!«. Nagyon jólesett. Más világ volt” – idézi fel Annamária.

Az új életkor újfajta életélményt hozott a '70-es évek fiataljainak. A barátnők heti rendszerességgel jártak a közeli Oradea moziba (korábban Puskin), ahol olasz spagetti-westerneket és a francia újhullám filmjeit nézték. A háromlejes jegyet még a kevésbé tehetősek is megengedhették maguknak.

Eljártak még sportolni, valamint Ombódi Éva balettóraira, amit a központi könyvtár földszintjén tartottak. Persze rendeltetésének megfelelően is használták az intézményt. A baráti társaságból mindenkinek volt könyvtári bérlete, és jellemzően szerettek olvasni a fiatalok, mivel akkoriban kevesebb volt a szórakozási lehetőség. „Mindenevők voltunk. Eleinte lányregényekkel kezdtünk, később Zola, Maupassant, Szabó Magda, Remarque és Hemingway lettek a kedvenceink” – meséli Bea.

A barátnők nyaranta idénymunkát vállaltak, hogy saját keresetből finanszírozzák vakációs időtöltéseiket. Gyakran szedtek gyümölcsöt napszámosként, de volt, hogy a Ghillányi úton működő Avintul konzervgyárban címkézték fel a befőttesüvegeket és helyez-

ték raklapra az árut. „Néha benzinkút-
nál is kaptam diákmunkát. Segítettem
az autósoknak tankolni vagy szélvédőt
mosni. Hat hét alatt annyi borraivalót
szedtem össze, mint amennyi anyám
egyhavi fizetése volt, így fedezni tud-
tam magamnak egy Lengyelország-
Csehszlovákia–NDK körutat” – idézi
fel Szombati-Gille Annamária.

Tinédzserélet a '70-es években

A fiatalok néha eljártak diszkózni az
ARLUS művelődési házba vagy az egy-
kori Constructorul klubba, de sokkal
jobban kedvelték a házibulikat. „15-
20 személy gyűlt össze egy lakásban,
és a buli legtöbbször hajnalig tartott.
A részvétel batyus alapon működött,
vagyis mindenki hozott magával italt
vagy harapnivalót, amit betett a közös-
be. A legjobb bort a zsidó hitközségtől
szereztük be. Népszerű volt még a vod-
ka és a konyak is, de nemvolt jellem-
ző, hogy lerészegedjünk, inkább csak
kiültünk az erkélyre egy pohárával,

rágyújtottunk, fújtuk a füstöt, és azt
hittük, hogy mi fogjuk megváltani a
világot” – mesélik.

Tinédzserek lévén lelkesen követték
a korabeli divatot. A lányok Sasson-
frizurát hordtak, és miniszoknyában
jártak térdig érő csizmával és ballonka-
báttal, míg a fiúknál a hosszú haj és tra-
pézna drág volt a menő. „A *Love Story*
1970-es bemutatója után a legtöbb lány
kötött sapkát kezdett hordani kötött
virággal az oldalán, amilyen a fősze-
replőnőnek volt a filmben. Akkortól
jött divatba a vállig érő haj is egyenes
bretonnal” – idézi fel Bea.

A „B. család” törzshelye

Nyári vakációkban rengeteg időt
töltöttek vízparton. Főként a városi
strandra jártak, ahová egy komp se-
gítségével akár be is tudtak lógni a
Kolozsvári útról, de néha kimentek
a Félixfürdőre is, gyalog szelve át az
odáig vezető pipacsos szántóföldeket.
„Általában reggel 10 órakor mentünk

Házibuli a '70-es években

Bea és nővére a színháznál

ki a strandra a lányokkal, és délután ötig maradtunk. Mindig vittünk magunkkal labdát. Mikor jött egy fiú, és megkérdezte, hogy beállhat-e közénk röplabdázni, mi megnéztük magunknak, és ha tetszett, igent mondtunk, ha meg nem, akkor azt mondtuk, hogy sajnos már mindjárt indulnunk kell haza” – meséli Bea.

Generációjuk meghatározó helyei voltak a városi strand deszkaépületének nyikorgó falépcsői, öltözői, a fedett terasz, ahol a felnőttek söröztek és kártyáztak, valamint a nagymedence mögött magasló négy gyönyörű nyírfa, melyeknek árnyékában volt a „B. család” törzshelye. Az elnevezés – melyet egymás közt használtak – a lánytársaság boldog családjára utalt, bár néha tetszés szerint „bolondnak” is interpretálták a rövidítést. Létezett ugyanakkor egy magas léckerítéssel elkerített rész a strand közepén, ame-

lyet nudisták számára tartottak fenn. Abba az irányba csak pislogni mertek a tizenévesek, akik a távoli ivókutak biztonságából, nevetve figyelték, ki halad át a bejáraton.

Olga néni rémtörténetei

Mindeközben az Ullmann-palotában a jól megszokott medrében folydogált az emberek gondos-bajos élete. A lakók szomszédolni jártak egymáshoz – elbeszélgettek, kártyáztak, televízióztak. A lakások ajtaját napközben nyitva hagyták, hogy bárki betérhessen.

A ház egyik emblemikus lakója a harmadik emeleten lakó Olga néni volt, aki egyéniségének és kóros túlsúlyának köszönhetően egy jelenségnek számított az Ullmann-palotában. „Az utcára már nem tudott kijárni, de 150 kilójával még lecammogott a lépcsőn egy emeletet, hogy meglátogasson minket. Ilyenkor könyökével belökte az ajtót és leült beszélgetni a recsegő-ropogó konyhaszékre, amíg anyám főzött. Egy emlékezetes alkalommal akkor tért be hozzánk, amikor anyám épp fánkot készített. Amint kiemelt egy frissen sült darabot az olajból és tányérra helyezte, Olga néni nyomban be is kapta azt, és így beszélgetés közben szép lassan megeszegette az egész családnak szánt adagot. Mikor anyám kisütötte az utolsó fánkot, akkor vette észre, hogy egy darab sem maradt az asztalon” – meséli nevetve Bea.

Olga néni emellett rajongója volt az akkoriban divatos misztikus sorozatoknak. Minden, természetfeletti jelenségekkel foglalkozó műsornak és kiadványnak hitt. Ezekből inspirálódva aztán hátborzongató rémtörténeteket mesélt a házban lakó gyermekek-

Az Ullmann-palota homlokzata

nek. Például arról, hogy a szomszéd-ban lakó mozgássérült kislány, Aurica – aki a polio elleni védőoltástól bénult le – azért járt szerencsétlenül, mert szüleivel egy elátkozottnak a lakásába költöztek az Ullmann-palota „sötétfolyosóján”, ahol korábban meghalt valaki. A bérház lakóközösségének összetartását kiválóan illusztrálja, hogy mikor a kövér Olga néni elhunyt, halotti torának megrendezésében mindenki összefogott – a szomszédok ételt készítettek a Szatmárból érkező rokonságnak, és segítették Olga néni lányát és özvegyét.

Az élet körforgása

Egy másik tragikomikus esetet eredményezett, amikor az első emeleten lakó Tasnádi családhoz befogadták a magatehetetlen állapotba került vidéki dédmamát. Bár öten szűkösen fértek meg az egyszoba-konyhás rezidencián,

mégis maguk mellett akarták tudni, hogy ápolhassák végnapjain, s gondozásában a szomszédok is segítettek. Az idős asszony hosszú napokon át haldoklott, de elmenni nem tudott. A körülötte levők, tehetetlenül nézve szenvedését, már azon tűnődtek, hogy valamilyen rendezetlen világi ügy tarthatja vissza lelkét a békés távozástól.

„Természetesen nagymamám is átjárt segíteni, mert ő minden beteget előszeretettel pátyolgatott az Ullmann-palotában, és felfigyelt rá, hogy a haldokló asszony delíriumában gyakran a szájára mutogat. Valószínűleg nehezen kapott levegőt szegény. De mama ebből arra következtetett, hogy talán az ínyét törheti a műfogsor, úgyhogy segített neki kivenni a szájából a protézist, mire az asszony egy utolsó lélegzetet vett, és meghalt. Évek múltán is avval ugrattuk Mamát, hogy miatta halt meg a Tasnádiék dédanyja” – idézi fel Annamária. Így váltották egymást ge-

nerációk, és így zajlott az élet az 1913-ra felépült bérházban.

A palota hanyatlása

„Mindent együttvéve nagyon jó és kiegyensúlyozott gyerekkorunk volt. A szegénységből sem csináltunk problémát. Nem volt szégyellnivaló, mert nem volt akkora különbség a gazdagok és szegények között. Depresszióról, félelelmről nem hallottunk. És ha valakivel valami baj történt, a közösség összeállt és segített” – meséli Bea.

Az Ullmann-palota homlokzatát a '60-as évek derekán újíttották fel utoljára, és a lépcsőházat is kifestették, így akkoriban sokkal jobb állapotban volt, mint manapság. Azokban az időkben természetes volt, hogy egy ház, amelyben laknak, karban legyen tartva. Az épület állapota a '80-as évek második felétől kezdett leromlani, de addigra a régi lakók közül már kevesen maradtak ott. A fiatalabb lányok férjhez mentek és kiköltöztek, mások külföldre szöktek, vagy egyszerűen

csak komfortosabb lakhatást kerestek a darabokra szabdalt régi úri lakásoknál, ahol nem lehetett saját fürdőszobájuk.

„Az igazság az, hogy az Ullmann-palota akkoriban a legtöbbször számára csak egy ugródeszka volt. Egy ideiglenes megoldás, amíg nem találtak valami jobbat – mondja el Annamária. A nagyobb hanyatlás azután következett be, hogy megszűnt a házmesterei poszt, vagyis a felelős nem kapott tovább fizetést. Jött ugyan a helyébe lakó, aki elvégezte az adminisztrációt, de a házmesterei feladatokat onnantól kezdve senki nem látta el, és az épület állapota romlásnak indult, párhuzamosan sok más szecessziós épülettel Nagyváradon, eljutva mai siralmas állapotáig. Bár azóta is felújításra vár, a palotából továbbra is sugárzik az ódon szépség. Omladozó falai sok ismeretlen és elfeledett emberi sors titkait zárták magukba némán, melyből ez a riport csak szemezgetni tudott.

Szombati-Gille Tamás